



OPEX

www.opex.ir

mail@opex.ir

انظار نظر در خصوص دستور العمل اصلاح و بهبود (ساماندهی) فرآیندهای صادرات، واردات،

عمور (ترانزیت) و معاوضه (سواپ) نفت خام، میعانات گازی و فرآورده ها و مشتقات

نفتی در امور کمرکی موضوع ماده ۴۵ آیین نامه اجرایی مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و

ارز

(ویرایش اول)

شناسنامه گزارش:

تهیه کنندگان: هیات رئیسه کمیسیون های تخصصی اتحادیه، روح الله سلحشوری (مدیر برنامه ریزی شرکت سرمایه گذاری صنایع شیمیایی ایران)

همکار: آرین نیک خواه

ناظر: احمد معروفخانی و فریدون اسعدی

تاریخ انتشار: مهر ۱۴۰۲



اظهار نظر در خصوص دستورالعمل اصلاح و بهبود (ساماندهی) فرآیندهای صادرات، واردات، عبور (ترانزیت) و معاوضه (سواپ) نفت خام، میعانات گازی و فرآورده‌ها و مشتقات نفتی در امور گمرکی موضوع ماده (۴۵) آیین نامه اجرایی مواد (۵) و (۶) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز^۱

مقدمه

نفت و گاز یکی از مهمترین مزایای اقتصاد ایران به شمار می‌رود. این دو بخش نقش زیادی را در جبران ناکارایی‌های مدیریتی، سیاستی و شکل حکمرانی نامناسب بر ثروت بین‌نسلی ایفا کردند و بار این ناکارایی‌ها بر دوش این موهبت الهی تحمیل شده است. متأسفانه سیاستمداران و تصمیم‌سازان همچنان حاضر به اصلاح رویه‌های نادرست مدیریت بر این منابع را نبوده و دود این شیوه نامناسب حکمرانی بر منابع طبیعی به چشم ملت ایران رفته است. یکی از مهمترین تصمیمی که بخش خصوصی انتظار دارد حاکمیت اتخاذ کند، برچیدن بساط یارانه‌های انرژی و اصلاح قیمت انرژی است. چرا که نتیجه این شیوه مدیریت بر انرژی و یارانه‌ای بودن حامل‌های انرژی در نهایت وضعیتی است که کشور به آن مبتلا شده است که حاصل آن تولیدکنندگان در بخش‌های مختلف اعم از صنایع انرژی‌بر و پتروشیمی‌ها به خوراک پایدار برای تولید دسترسی ندارد، مصرف‌کنندگان هم از امنیت انرژی محروم شدند و شرکت‌های عرضه‌کننده انرژی هم به روزمرگی دچار شدند و منابع کافی برای سرمایه‌گذاری ندارند. به صورتی که بدهی شرکت ملی نفت ایران به ۱۵ تا ۱۶ درصد تولید ناخالص ملی رسیده است.

در این میان بخش خصوصی نیز که تلاش می‌کند تا در چنین وضعیتی با سرمایه‌گذاری در داخل کشور منافی را برای خودش و کشور رقم بزند، بدلیل حاکمیت چنین وضعیتی بر بخش انرژی، با نگاه‌های امنیتی و مضیق نهادهای مختلف مواجه شده که هر روز عرصه را بر فعالیت این بخش و توسعه سرمایه‌گذاری‌های آنها محدود و تنگ‌تر می‌کند.

حاکمیت چنین نگاهی در "دستورالعمل اصلاح و بهبود (ساماندهی) فرآیندهای صادرات، واردات، عبور (ترانزیت) و معاوضه (سواپ) نفت خام، میعانات گازی و فرآورده‌ها و مشتقات نفتی در امور گمرکی موضوع ماده (۴۵) آیین نامه اجرایی مواد (۵) و (۶) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز" مصوب سال ۱۴۰۱ وجود دارد که باعث شده است در توسعه بخش پالایش امکان حقوقی مناسب برای بخش خصوصی فراهم نشود. این در حالی است که موضوع مربوط به توسعه اینگونه صنایع و افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی در مصوبات مختلف مورد تأکید مقام معظم رهبری قرار گرفته است که در ادامه به آنها اشاره می‌شود.

۱. توسعه صنعت پالایش و صادرات فرآورده‌های نفتی در سیاست‌های کلی ابلاغی از سوی مقام

معظم رهبری

الف) بیانیه گام دوم انقلاب

مقام معظم رهبری در بخش سوم (اقتصاد) و بخش "گام دوم و سرفصل‌ها و توصیه‌های اساسی در پرتو امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده" در بیانیه گام دوم انقلاب که به مناسبت چهلمین سال انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ صادر شد، اینگونه

^۱ این دستورالعمل در شهریورماه سال ۱۴۰۱ ابلاغ شده است. هم‌اکنون که اصلاح این دستورالعمل در دستور کار قرار دارد، مطابق قانون بهبود محیط کسب‌وکار، کلیه دستگاه‌های کشور باید از بخش خصوصی در جلسات مربوط به اصلاح قوانین، مقررات و دستورالعمل‌ها دعوت به عمل آورند. به‌رغم این تأکید و دستوری که معاونت حقوقی رئیس‌جمهور در قالب نامه شماره ۴۹۰۶۵/۱۱۶۴۰۶ در تاریخ ۱۴۰۲/۰۷/۰۴ به ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز اعلام کرده است، تاکنون در هیچ جلسه‌ای از نمایندگان بخش خصوصی، دعوتی به‌عمل نیامده است.



فرمودند: "مهم‌ترین عیوب، وابستگی اقتصاد به نفت، دولتی بودن بخش‌هایی از اقتصاد که در حیطه وظایف دولت نیست، نگاه به خارج و نه به توان و ظرفیت داخلی، استفاده اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن، و سرانجام عدم ثبات سیاست‌های اجرائی اقتصاد و عدم رعایت اولویت‌ها و وجود هزینه‌های زائد و حتی مسرفانه در بخش‌هایی از دستگاه‌های حکومتی است. نتیجه این‌ها مشکلات زندگی مردم از قبیل بیکاری جوانان، فقر درآمدی در طبقه ضعیف و امثال آن است.

ب) سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

بند ۱:

"تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط"

منوط به اولین بند از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، با توجه به این که تاسیس پالایشگاه‌های کوچک مقیاس هزینه بسیار کم‌تری نسبت به پالایشگاه‌های بزرگ به همراه داشته و از امکانات داخلی به منظور توسعه کارآفرین استفاده می‌کند، می‌توان از این گزینه به عنوان یک راهبرد مناسب جهت افزایش مشارکت طبقات متوسط و پایین جامعه و همچنین ایجاد اشتغال استفاده نمود.

بند ۶:

"افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (به‌ویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص"

با توجه به این که سوخت یک کالای مهم و راهبردی است در این بند می‌توان به نقش مهم پالایشگاه‌های کوچک مقیاس در تولید و تأمین این کالای ارزشمند و کاهش وابستگی به واردات اشاره نمود.

بند ۱۰:

"حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزش‌آوری مثبت از طریق:

- تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم
 - گسترش خدمات تجارت خارجی و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز
 - تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات
 - برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید، و تنوع‌بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به ویژه با کشورهای منطقه
 - استفاده از ساز و کار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز.
 - ایجاد ثبات روبه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای هدف.
- پالایشگاه‌های کوچک مقیاس، نقش فعالی در صادرات به ویژه به کشورهای همسایه و منطقه دارند و همین‌طور کالایی با ارزش افزوده بالا تولید می‌کنند که منجر به ورود ارز به کشور می‌شود. در نتیجه مطابق بند دهم سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، پالایشگاه‌های کوچک مقیاس پتانسیل این حمایت همه‌جانبه و هدفمند را دارد.



بند ۱۱:

"توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج"

با توجه به این که بسیاری از پالایشگاه‌های کوچک مقیاس در مناطق آزاد واقع شده‌اند، توسعه مناطق آزاد به توسعه این صنایع خواهد انجامید.

بند ۱۲:

"افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از طریق

- توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان بویژه همسایگان.
- استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف‌های اقتصاد.
- استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای."

همانطور که در توضیح بند دهم اشاره شد، با توجه به حضور صنایع پالایشگاه کوچک مقیاس در سبد صادرات کشور و همچنین اهمیت محصول تولیدی آن‌ها (یعنی انواع سوخت)، می‌توان همکاری‌هایی متنقن با کشورهای مختلف در زمینه تأمین سوخت مورد نیاز آن‌ها شکل داد.

بند ۱۳:

"مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:

انتخاب مشتریان راهبردی

ایجاد تنوع در روش‌های فروش

مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش

افزایش صادرات گاز

افزایش صادرات برق

افزایش صادرات پتروشیمی

- افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی"

توسعه پالایشگاه‌های کوچک مقیاس از یک طرف می‌تواند موجب تنوع در روش‌های فروش نفت شود و از طرف دیگر، تولید بیشتر فرآورده‌های نفتی را به دنبال خواهد داشت که از اهداف بند ۱۳ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را به تحقق نزدیک‌تر می‌کند.



بند ۱۵:

"افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع"

ج) سیاست‌های کلی برنامه ششم

«بند ۱۱»: تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز و کاهش شدت انرژی

«بند ۱۶»: افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز و توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی)

د) سیاست‌های کلی برنامه هفتم

«بند ۸»: افزایش حداکثری تولید نفت خام و گاز طبیعی در میادین مشترک، افزایش ضریب بازیافت در میادین مستقل و

افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز.

جمع‌بندی نکات فوق بدین شرح است: همانطوری که از بیانیه و ابلاغیه‌های مقام معظم رهبری روشن است، وابستگی به نفت و حضور دولت در بخشی از عرصه‌های اقتصادی از جمله مهمترین عیوب اقتصاد کشور به شمار می‌رود. بنابراین توسعه بخش پایین‌دستی نفت با استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی می‌تواند بخشی از راهکارهای رفع این عیوب باشد. در همین راستا، سرمایه‌گذاری‌ها در بخش پائین‌دستی نفت، پتانسیل بیشتری برای دریافت سرمایه موجود بخش خصوصی را داراست و می‌تواند اشتغال‌زایی را با خود به ارمغان آورد. علاوه بر این، سیاستی موثر در راستای کاهش خام‌فروشی و وابستگی به نفت است. لازم به ذکر است بر اساس ماده ۱۲۳ قانون برنامه ششم توسعه مصوب سال ۱۳۹۵ بر لازم‌الاجرا بودن سیاست‌های کلی نظام در حکم قانون تأکید کرده است.

۲. قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (با اصلاحات سال ۱۴۰۰) و دستورالعمل ماده (۴۵)

قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز شامل ۱۰ فصل است که در آن چارچوب‌های قانونی مربوط به مبارزه با قاچاق کالا و ارز طراحی شده است. در برخی از مواد این قانون از جمله مواد (۵)، (۶) و (۱۸)، نکاتی وجود دارد که بر تجارت کالاها از جمله فرآورده‌های نفتی موثر است.

در بررسی مواد (۵) و (۶) قانون مزبور آمده است:

➤ یکی از اولویت‌های این قانون پیشگیری از ارتکاب به قاچاق کالا و ارز می‌باشد. در این راستا، ابزار مهمی که در ماده (۵) معرفی شده است، سامانه‌های الکترونیکی و هوشمند می‌باشد تا با استفاده از این ابزار فرآیند واردات، صادرات، حمل، نگهداری و مبادله کالا و ارز مورد نظارت قرار بگیرد. در همین راستا در ماده (۶) مکرر(۱) (الحاقی) اشاره شده است به منظور ابلاغ مقررات تجاری در فرآیندهای تجارت نظیر مقررات مذکور در آیین‌نامه مقررات صادرات و واردات و ضمائم آن، «سامانه مقررات تجاری» بایستی ایجاد گردد.

➤ همانطوری که در بند «ب» ماده ۶ اشاره شده است، دقت در کنترل و بازرسی کالا و کاهش توقف‌ها یکی الزامات در این قانون می‌باشد که به این منظور وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و راه و شهرسازی موظف به تجهیز مبادی ورودی و خروجی و



مسیرهای حمل و نقل به امکانات فنی مناسب و الکترونیکی نمودن کلیه اسناد ورود، صدور، عبور، حمل و نقل و نظایر آن اقدام هستند. لازم به ذکر است که در ماده ۷۷ منابع مالی مورد نیاز تجهیز از محل جرائم جمع‌آوری شده مربوط به این قانون و بودجه دولتی خواهد بود.

➤ بررسی ماده ۱۸ این قانون نشان می‌دهد، از آنجایی که محصول پالایشگاه‌های کوچک مقیاس به لحاظ ماهیت هیدروکربوری به کالای یارانه‌ای نزدیک است، لذا می‌تواند مشمول جرائم مربوط به این کالاها قرار بگیرد که معادل دو تا چهار برابر ارزش کالا است.

دستورالعمل اصلاح و بهبود (ساماندهی) فرآیندهای صادرات، واردات، عبور (ترانزیت) و معاوضه (سواپ) نفت خام، میعانات گازی و فرآورده‌ها و مشتقات نفتی در امور گمرکی موضوع ماده ۴۵ آیین‌نامه اجرایی مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در ۴ فصل اصلی به شرح ذیل تدوین شده است:

- فصل اول: تعاریف
- فصل دوم: واردات و معاوضه (شامل ۹ ماده)
- فصل سوم: ترانزیت (شامل ۸ ماده)
- فصل چهارم: صادرات (شامل ۲۶ ماده)
- فصل پنجم: مقررات عمومی (شامل ۸ ماده)

کارگروه تعیین ماهیت یکی از سه کارگروه (یعنی کارگروه کدگذاری، کارگروه تعیین ماهیت و کارگروه تجدیدنظر)^۲ اجرای دستورالعمل ماده ۴۵ به شمار می‌رود. در بحث بروکرسی ناکارآمد که مهم‌ترین دغدغه "دستورالعمل ماده (۴۵) آیین‌نامه اجرایی مواد (۵) و (۶) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز" است، وجود کارگروه مذکور با روح و فلسفه مواد مذکور در تضاد است. زیرا وظیفه کارگروه مورد نظر باید به صورت الکترونیکی انجام پذیرد اما طبق مفاد دستورالعمل این کار به شکل انسانی در حال انجام است. وظیفه کارگروه تجدیدنظر رسیدگی به اعتراض‌های واصله در رابطه با تصمیمات کارگروه تعیین ماهیت و کارگروه کدگذاری است. اعضای کارگروه تجدیدنظر اگرچه مشابه با دو کارگروه دیگر نیست، ولی از همان سازمان‌ها و وزارت‌خانه‌ها هستند و مستقل نیستند این موضوع می‌تواند در بررسی اعتراض آثار سوء داشته باشد. این در حالی است که نهاد مستقلی مثل کارشناسی رسمی دادگستری می‌تواند وظیفه بررسی اعتراضات را انجام دهد.

- ۱) فصل پنجم دستورالعمل ماده (۴۵) بزرگ‌ترین چالش صنعت مینی‌ریفاینری است. دلایل این انتساب به شرح زیر است:
- ۲) در دستورالعمل، کارگروه تعیین ماهیت و تجدیدنظر از سه سازمان مشابه هستند و نهادی مستقل برای بررسی کارشناسی لحاظ نشده است. حتی مرجع رسیدگی برای بررسی اعتراضات، از کارگروه تجدیدنظر استعلام می‌کند در حالی که نهاد مستقل در این مرحله می‌تواند حضور داشته باشد.
- ۳) مطابق با جدول (۱)، در مجموع ۴۸ روز زمان نیاز است تا مالک فرآورده نفتی صادرات، نتایج آزمایش نمونه و نظر کارگروه تعیین ماهیت را دریافت کند. همین دوره زمانی با توجه به شرایط بین‌المللی بازار نفت و گاز، ریسک مالی زیادی را برای

۲. در اجرای دستورالعمل، وزارت نفت (شرکت ملی نفت و شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی)، وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت)، سازمان ملی استاندارد و ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، بیشترین نقش را دارند. در این راستا سه کارگروه شامل کارگروه کدگذاری، کارگروه تعیین ماهیت و کارگروه تجدیدنظر تشکیل شد که اعضای این کارگروه‌ها از سازمان ملی استاندارد، وزارت نفت (شرکت ملی پالایش و پخش) و وزارت صمت هستند.



تولیدکننده و صادرکننده فرآورده‌های نفتی بدنیاال دارد. البته بنابر اطلاعات میدانی همین زمانبندی هم رعایت نمی‌گردد و ریسک مالی برای تولیدکننده و صادرکننده فرآورده‌های نفتی بیشتر هم می‌شود.

جدول ۱- زمانبندی اعلام نظر کارگروه‌های تعیین ماهیت و تجدیدنظر

ماده	شرح	تعداد روز
ماده ۲۷	نمونه‌برداری و ارسال نمونه به آزمایشگاه	۱
	اعلام نظر کارگروه تعیین هویت	۳۰
	آزمایش تکمیلی و مجدد	۱۵
ماده ۳۲	اعلام نظر کارگروه تعیین ماهیت به مالک کالا	۲
ماده ۳۸	بررسی اعتراض دریافتی از مرجع رسیدگی و ارائه نظر قطعی از طرف کارگروه تجدیدنظر	۱۵

۴) علاوه بر زمان‌بندی که در جدول بالا اشاره شده است، در تبصره ماده ۳۸ بیان شده که کارگروه ممکن است زمان بیشتری را برای ارائه نظر قطعی به مرجع رسیدگی اعلام کند که این موضوع به معنی ابهام در زمان‌بندی اقدامات مرتبط با این بخش است.

۵) مفاد دستورالعمل ماده ۴۵ با روح حاکم بر مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و آئین‌نامه اجرایی آن در تناقض است. فلسفه اصلی مواد ۵ و ۶، ارزیابی محصول به صورت الکترونیکی و بدون دخالت انسانی است اما دستورالعمل این ارزیابی را بر عهده کارگروه تعیین ماهیت قرار داده است. ایجاد این کارگروه که متشکل از نمایندگان وزارت نفت، وزارت صمت، سازمان ملی استاندارد است، با توجه به تغییرات مداوم بازه مواد اولیه تحویلی پالایشگاه‌ها و همچنین تشابه ماهیت محصولات تولیدی با مواد یارانه‌ای، موجب به وجود آمدن برخوردهای سلیقه‌ای با تولیدکنندگان شده است. بخش بزرگی از این اتفاق ناشی از شیوه استانداردسازی اجباری است که منجر به پدیدار شدن هزاران کد استاندارد شده است و هر گونه مغایرت با استانداردهای مذکور، به عنوان استفاده از مواد یارانه‌ای و قاچاق تلقی خواهد شد. علاوه بر این، ناتوانی گمرک در نگهداری نمونه‌برداری‌ها مطابق استانداردهای ارزیابی و همچنین کیفیت پائین ابزارهای آزمایشگاه‌های همکار استاندارد (در نتیجه تحریم و قدیمی بودن ابزارها و دستگاه‌ها) یکی دیگر از دلایل خطا در نتایج ارزیابی کیفیت و استاندارد محصولات تولیدی و صادراتی است.

۶) تبصره ۵ ماده ۲۳ نسخه قبلی دستورالعمل، فرآیند خوداظهاری را به منظور ایجاد سهولت در روند ارتقای سطح تولید و صادرات در دستور کار قرار داده بود. از ابتدای آذر ماه ۱۴۰۰، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز به دلیل ناهماهنگی‌ها تا اطلاع ثانوی طرح خوداظهاری را تعلیق نمود همچنین در آخرین نسخه دستورالعمل اثری از این بند وجود نداشت.

۷) مطابق تبصره ۵ ماده ۲۶ دستورالعمل ماده ۴۵، مهلت نگهداری نمونه شاهد توسط گمرک حداکثر شش ماه است در حالی که در برخی موارد یک نمونه پس از ۲ سال نگهداری در گمرک مورد بررسی و استناد قرار گرفته است.

۸) در صورتی که محموله صادرکنندگان با استانداردسازی مطابقت نداشته باشد گمرک اقدام به اخذ ضمانت‌نامه تا زمان تعیین تکلیف در فرایند تجدیدنظر و ارجاع به نهادهای ذی‌ربط خواهد نمود. در شهریورماه ۱۳۹۹ ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز اعلام نمود که صادرکنندگان برای محموله‌هایی که میزان مواد یارانه‌ای آن‌ها از ۱۰ درصد کمتر است



نیازی به ارائه ضمانت ندارند و به جای ضمانت می‌بایست تعهد ارائه کنند ولی به دلیل اختلاف نظر بین گمرک و شرکت پخش فرآورده‌های نفتی این کار صورت نگرفت. ارائه ضمانت‌نامه‌های بانکی علاوه بر زمان بر بودن موجب انباشت نقدینگی نزد بانک‌ها می‌شود و از بهره‌وری تولیدکنندگان جلوگیری می‌کند.

۳. بررسی و تحلیل مواد مندرج در دستورالعمل ماده (۴۵)

(۱) در شرایط حاضر ده کارگروه تعیین ماهیت در استان‌های مختلف تعیین گردیده است و فرآیند تعیین ماهیت فرآورده‌های نفتی صادراتی را اجرا می‌نمایند، درحالی‌که این راهکار جهت تسریع فرآیند بسیار کارساز واقع شده است، لازم است در دستورالعمل این موضوع به طور مستقیم در تعریف کارگروه استانی مورد اشاره واقع گردد.

(۲) در تعریف کارگروه کدگذاری برخلاف دستورالعمل سابق که ۴۵ روز کاری برای دریافت کد استانداردسازی در نظر گرفته شده بود، اشاره‌ای به محدودیت زمانی برای کدگذاری نشده است. این موضوع، برای واحدهای تولیدی، مشکلاتی به وجود می‌آورد. در راستای برطرف کردن این موضوع پیشنهاد می‌گردد در دستورالعمل مهلت حداکثر ۶۰ روز کاری، اعلام گردد. همچنین جهت تسریع در این خصوص پیشنهاد می‌گردد، کارگروه کدگذاری مرکزی افزایش یافته و کشور به سه یا چهار منطقه تقسیم گردیده و برای هر منطقه کارگروه کدگذاری مشخصی اختصاص یابد. همچنین ارائه کدهای عمومی نیز در این خصوص مقرر خواهد بود.

(۳) لازم است در این دستورالعمل، نرخ ارز تعریف گردیده و نرخ روز اظهار گمرکی (سامانه نیما) اعلام شده از سوی گمرک جمهوری اسلامی ملاک عمل بعدی قرار گیرد و از برخورد سلیقه‌ای جلوگیری بعمل آید.

(۴) تبصره ماده ۱۹: تبصره این ماده بیان داشته است که بررسی‌های مربوطه در خصوص محموله‌های صادراتی باید در آزمایشگاه‌های مجاز و بر اساس روش توافق شده بین وزارت نفت و سازمان ملی استاندارد انجام گیرد. در این ماده و در دستورالعمل ماده ۴۵ هیچگونه اشاره‌ای به ویژگی‌های آزمایشگاه‌های مجاز (مانند لزوم کالیبراسیون دستگاه‌ها در بازه‌ای مشخص و ضرورت یکسان‌سازی ادوات آزمایشی و غیره) نکرده است. در عین حال هیچگونه مستنداتی مبنی بر فرآیند روش توافقی میان وزارت نفت و سازمان ملی استاندارد، در اختیار واحدهای تولیدی قرار ندارد.

(۵) بند (ب) ماده (۲۴) مبنی بر اخذ تضامین برای هر صادراتی از بازرگانان، باتوجه به منشأ مشخص تولید و شخصیت حقوقی بازرگانان حذف گردد و همچنین در صورت اعلام قاچاق، هم بازرگان و هم تولیدکننده کالای مذکور مشترکاً پاسخگوی تخلف احتمالی باشند.

(۶) تبصره (۱) ماده (۲۴) در خصوص مواردی است که به ظن قاچاق توسط دستگاه‌های کاشف یا ضابط خارج از چارچوب معمول رسیدگی، توقیف می‌شوند و این موضوع ضربه بزرگی به شرکت‌های تولیدکننده بزرگ این صنعت است و برای پیشگیری از تضییع حقوق ایشان مطابق مواد ۲۸ الی ۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری ضروری است تنها نسبت به مواردی که ضابطان آموزش دیده اقدام می‌کنند توقیف محموله و بررسی به عمل آید و دستگاه‌های انتظامی و تعزیراتی در این خصوص توجیه گردند. از طرف دیگر در این تبصره ذکر شده است که موارد اعلامی به ظن قاچاق تا تعیین تکلیف نهایی با تودیع سپرده به اندازه ۵ برابر ارزش کالا تضمین اجاره خروج دارد؛ این موضوع خلاف مفاد بند «پ» ماده ۱۸



- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۴/۰۷/۲۲ مجلس شورای اسلامی است که جریمه قاچاق را حداقل ۲ و حداکثر ۴ برابر ارزش کالا تعیین کرده است.
- (۷) ماده (۲۶) در مورد نمونه‌برداری و ارسال به آزمایشگاه است و مهم‌ترین مسئله در این خصوص وحدت رویه در استانداردسازی و تعیین ماهیت به‌ویژه در رویه نمونه‌برداری در گمرکات اجرایی و روش‌های آزمون در آزمایشگاه‌های همکار استاندارد است. در خصوص این موارد در دستورالعمل توضیحی داده نشده و دستورالعمل‌های مرتبط نیز کارایی لازم را ندارند.
- (۸) تبصره ۵ ماده ۲۶: این تبصره، مهلت نگهداری نمونه شاهد را منوط به اعلام نتیجه قطعی از سوی کارگروه تعیین ماهیت کرده است، حال اینکه هیچ توضیح مشخصی در خصوص زمان اعلام نتیجه قطعی و لزوم رعایت آن، صورت نگرفته است. از طرف دیگر هیچگونه دستورالعملی در خصوص نحوه نگهداری و نظارت بر نمونه‌های شاهد وجود نداشته و در صورت تخطی گمرک در نگهداری این نمونه‌ها، هیچ ضمانتی تعریف نشده است. با فرض عدم نگهداری سالم و مناسب نمونه‌های شاهد، ماده ۱۲۰ قانون مجازات اسلامی (که به قاعده‌درا شهرت دارد) موضوعیت می‌یابد که بنا بر آن هرگاه وقوع جرم یا برخی شرایط آن مورد شبهه و تردید قرار گیرد، حسب مورد جرم و تخلف ثابت نخواهد شد. در مواد دستورالعمل، راه برطرف کردن این موضوع تعریف نشده که خود نشان از ناقص بودن این دستورالعمل دارد.
- (۹) اگر مطابق با تبصره ۷ ماده ۲۶ ماهیت نمونه تغییر یابد تکلیف چیست؟ آیا منجر به اعلام برائت در خصوص آن نمونه خواهد شد؟
- (۱۰) ماده ۲۷: ماده ۲۷ دستورالعمل به ضرورت رعایت زمان رسیدگی توسط کارگروه تعیین ماهیت اشاره داشته است. حال اگر این بازه‌ی زمانی رعایت نشود چه آثاری به‌همراه خواهد داشت؟ مرجع رسیدگی به امور این اتفاق چه نهادی خواهد بود. نمونه‌ای از این عدم رعایت زمان‌بندی، نامه معاونت پیشگیری ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز به شماره ۱۳۹۹/۰۲/۲۰/ص مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۴ است. این مسئله خود نشان از عدم اجرای درست مواد این دستورالعمل دارد.
- (۱۱) تبصره ۱ ماده ۲۸: درج واژگان «تنها» و «صرفاً» در تبصره ۱ ماده ۲۸ دستورالعمل [در خصوص صلاحیت‌های کارگروه تعیین ماهیت]، از منظر حقوقی دچار اشکالاتی است؛ زیرا استفاده از کارشناس رسمی نفت، گاز و پتروشیمی در دادگاه و اعلام نظر مشورتی جایز است و کارگروه در مقام یک مرجع اداری تشخیصی نمی‌تواند بالاتر از رأی قوه قضائیه قرار گیرد.
- (۱۲) تبصره ۲ ماده ۲۸: در این تبصره، در راستای الکترونیکی (سامانه‌ای) کردن وظایف کارگروه، ایجاد «سامانه‌ی تشخیص ماهیت» به عنوان یک وظیفه به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی با همکاری کارگروه تعیین ماهیت محول شده است. بنا بود تا بررسی موارد «الف» تا «ت» این ماده از طریق سامانه مذکور صورت گیرد. با وجود سپری شدن قریب به ۱ سال از ابلاغ دستورالعمل ماده ۴۵، هنوز این سامانه راه‌اندازی نشده است. عدم راه‌اندازی این سامانه و نبود هیچ تبصره‌ای در خصوص عدم راه‌اندازی آن، نشان از ناقص بودن دستورالعمل ماده ۴۵ دارد.
- (۱۳) ماده (۳۱) بند «ت» با موضوع انحراف از استانداردسازی و درعین حال عدم وجود مواد یارانه‌ای و روش برخورد بند «ت» ماده (۳۲) با توجه به ماهیت فعالیت واحدهای تولید مشتقات نفتی، بلاموضوع است و همین موضوع منجر به حجم وسیعی از پرونده‌های حقوقی برای واحدهای تولیدی می‌گردد که ربطی به قاچاق مواد یارانه‌ای ندارد و راهکار آن در مشکلات فرآیند استانداردسازی است. از طرف دیگر در صورت عدم تطابق اظهارات و نتایج آزمون، حسب مورد قاچاق، با اظهارکننده



کالا برخورد خواهد شد. باتوجه به ضعف آزمایشگاه‌های بررسی‌کننده، ایجاد ضریب خطای واحد و یکسان برای هر آزمایش عملاً غیرممکن است و مقتضی است ضریب خطای ۱۰ درصد آزمایش لحاظ گردد و برای مواردی که بیش از ۶ ماه از نمونه‌برداری گذشته است ضریب ۲۰ درصد مورد نظر باشد.

(۱۴) تبصره ۲ ماده ۳۱: این تبصره مرجع اعلام ضریب خطای مجاز را کارگروه‌های تعیین ماهیت بدوی و تجدید نظر اعلام کرده است و هیچ مرجع دیگری را مجاز به این عمل نمی‌داند. در این تبصره مجدداً حضور کارشناسان دادگستری و اعلام نظر آنان رد شده است.

(۱۵) ماده (۳۲) در مورد اعلام قاچاق با ارائه مستندات تخلف در کارگروه تعیین ماهیت جهت پیگیری‌های بعدی به طور تمام‌وکمال در EPL^۳ بارگذاری شود.

(۱۶) ماده (۳۴) بدون هیچ‌گونه توجیه اقتصادی نگارش گردیده است و در صورت اجرا تمامی تولیدکنندگان را از ادامه کار بازمی‌دارد، ضرورت عاجل برای بازنویسی مجدد این ماده وجود دارد.

(۱۷) ماده (۳۸) تبصره (۱) در مورد اضافه زمان لازم برای پاسخ کارگروه تجدیدنظر، حداکثر ۲ ماه تعویق تعریف شود.

(۱۸) ماده (۴۰) وجود نمایندگان بخش خصوص حسب مورد در کارگروه تعیین مشاهدات مجاز تصریح گردد.

(۱۹) ماده (۴۳) روش‌نامه جدید تعیین ماهیت بر مبنای تکامل روش‌نامه تعیین ماهیت پیشین تدوین گردد و از نظرات فنی و مشورتی لازم با ذی‌نفعان به عمل آید.

(۲۰) ماده (۴۶) اعلام می‌دارد "در راستای هماهنگی فنی در خصوص موضوعات مربوط به این دستورالعمل از جمله رفع مشکلات و همچنین اختلاف دستگاه‌های در پیاده‌سازی، استقرار و تبادل اطلاعات سامانه‌ها، کمیته‌ای با عضویت دستگاه‌های مرتبط در این دستورالعمل ذیل ستاد تشکیل خواهد شد". با توجه به اهمیت موضوع برای اعضای اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران، حضور نماینده این اتحادیه به‌عنوان تشکل اقتصادی ذی‌نفع در کمیته موضوع ماده (۴۶) دستورالعمل جهت اعلام نظرات فنی تخصصی مربوطه توصیه می‌گردد.

۳. جمع‌بندی

بررسی مفاد دستورالعمل ماده ۴۵ گویای این واقعیت است که؛ دستورالعمل مذکور برخلاف نام خود، یعنی دستورالعمل اصلاح و بهبود (ساماندهی) فرآیندهای صادرات، واردات، عبور (ترانزیت) و معاوضه (سواپ) نفت خام، میعانات گازی و فرآورده‌ها و مشتقات نفتی، فرآیندهای مربوطه را بهبود نداده و در برخی از مواقع منجر به بدتر شدن بهم‌ریختگی، سردرگمی و معطل شدن تولیدکنندگان شده است. مواردی مانند عدم رعایت زمان‌بندی‌های مندرج در هر ماده، عدم ایجاد سامانه الکترونیکی تشخیص ماهیت، ابهام در تعاریف و نبود راه‌حل جایگزین در صورت عدم اجرا مواد و بسیاری موارد دیگر، نشانگر مشکلات ساختاری این دستورالعمل بوده و هرگونه تلاش برای اصلاح آن، مانند یک مسئله بغرنج شرایط را به‌مراتب بدتر خواهد کرد. به‌همین دلیل پیشنهاد می‌گردد دستورالعمل دیگری با تمرکز بر اصلاح، تسهیل‌گری، رفع تعارض و تضاد منافع بین بخش خصوصی و

^۳ سامانه EPL، سامان‌های هوشمند در زمینه امور گمرکیست که در جهت تسریع و فرآیند ترخیص کالا، صادرات و واردات به کمک صاحبان کالا و تاجران آمده است. در این سامانه مراحل ترخیص به صورت الکترونیکی انجام می‌گیرد.



شرکت‌های دولتی ذی‌نفع نظیر شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و غیره با استفاده از نظرات بخش خصوصی واقعی و دیگر ذی‌نفعان، تنظیم گردد. اما اگر قرار باشد دستورالعمل پیش‌رو اصلاح شود، پیشنهادهای این اتحادیه به شرح جدول زیر، به تفکیک مواد، بندها و تبصره‌ها تقدیم می‌گردد.

بررسی مواد / بندها / تبصره‌های دستورالعمل ماده ۴۵ به‌همراه پیشنهادهای اصلاحی

ردیف	شماره تبصره / بند / ماده دستورالعمل	متن تبصره / بند / ماده دستورالعمل	موانع و مشکلات حاصل از تبصره / بند / ماده دستورالعمل	پیشنهاد حذف / اضافه / تکمیل تبصره / بند / ماده دستورالعمل	دلایل توجیهی پیشنهاد
۱	تبصره ذیل ماده ۱۹	تبصره: انجام بررسی‌های مربوطه در آزمایشگاه مجاز بر اساس روش توافق شده فی‌مابین وزارت نفت و سازمان ملی استاندارد خواهد بود.	<ul style="list-style-type: none"> عدم اشاره به ویژگی‌های آزمایشگاه (اعم از لزوم کالیبراسیون دستگاه‌ها و ضرورت یکسان‌سازی ادوات آزمایشی) عدم وجود مستندات مبنی بر فرآیند "روش توافقی" ذکر شده در تبصره 	<ul style="list-style-type: none"> انجام آزمایش‌های مرتبط با کالیبراسیون ادوات و دستگاه‌های موجود در آزمایشگاه‌های مجاز. انجام آزمون‌های یکسان‌سازی دستگاه‌ها و ادوات مورد استفاده در آزمایشگاه‌های مجاز. تدوین روش آیین‌نامه "روش توافقی" مذکور در تبصره مربوطه 	<ul style="list-style-type: none"> در صورت وجود خطا در دستگاه‌های موجود در آزمایشگاه، اشخاص با مشکلات فراوانی در سطوح حقوقی و سازمانی روبه‌رو خواهند شد. پس لازم است که احتمال وقوع این خطا به حداقل رسد. این تنها با اعلام ضوابط بروزسانی امکان‌پذیر است.
۲	بند «ب» ماده ۲۴	ماده ۲۴: گمرک موظف است برای صادرات فرآورده‌های نفتی یا مشتق نفتی موضوع ماده (۱۸) بجز ردیف‌های (۱-۱)، (۱-۲)، (۱-۳) و (۲-۳) پس از اظهار محصول در گمرک و انجام نمونه برداری چنانچه: بند «ب»: توسط غیر از تولیدکننده آن اظهار شده باشد، با درخواست صادرکننده ضمانتی به میزان یک برابر ارزش تضمین دریافت و پس از اخذ تعهد کتبی صادرکننده اجازه خروج صادر نماید.	<ul style="list-style-type: none"> مبری کردن تولیدکننده از ارائه مستندات به هنگام اظهار کالا در نظر نگرفتن ماهیت شخصیت حقوقی بازرگان 	<ul style="list-style-type: none"> در صورت اعلام قاچاق، هم بازرگان و هم تولیدکننده کالای مذکور مشترکاً پاسخگوی تخلف احتمالی باشند. 	<ul style="list-style-type: none"> ماهیت شخصیت حقوقی بازرگانان، در تضاد کامل با مفهوم قاچاق است. به‌همین دلیل در صورت بروز خطا باید علاوه بر شخص بازرگان، مستندات اعلام شده توسط تولیدکننده را نیز مورد بررسی قرار داد.
۳	تبصره (۱) ماده ۲۴	تبصره ۱: موارد اعلامی به ظن قاچاق از سوی هر یک از دستگاه‌های کاشف یا ضابط قبل از اعلام به مرجع رسیدگی‌کننده از مقررات این ماده مستثنی بوده و تا تعیین تکلیف نهایی با تودیع سپرده به اندازه ۵ برابر ارزش تضمین اجازه خروج دارد.	<ul style="list-style-type: none"> عدم اشاره به سابقه‌ی ضابطان و یا آموزش‌دیده بودن آنها. تودیع سپرده به‌اندازه ۵ برابر ارزش کالا در تضاد با مفاد بند «پ» ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۴/۰۷/۲۲ مجلس که جریمه قاچاق را حداقل ۲ و حداکثر ۴ برابر ارزش کالا تعیین کرده است. 	<ul style="list-style-type: none"> برای پیشگیری از تضییع حقوق ایشان مطابق مواد ۲۸ الی ۳۰ قانون آئین دادرسی کیفری ضروری است تنها نسبت به مواردی که ضابطان آموزش‌دیده اقدام می‌کنند توقیف محموله و بررسی به عمل آید. 	<ul style="list-style-type: none"> ماده برای صادر شدن به‌هر شکل نیاز به عبور از مرز گمرکی دارد. تمامی آزمون‌های صورت گرفته، چه به‌ظن قاچاق و چه برای اظهار کالا، در گمرک صورت می‌گیرد. به‌همین دلیلی لزوم بر بازرسی پیش از موعد نیست اما حسب لزوم تنها باید نظر ضابطان حرفه‌ای و با سابقه مناسبتاً قرار گیرد.

بررسی مواد / بندها / تبصره‌های دستورالعمل ماده ۴۵ به‌همراه پیشنهادهای اصلاحی

ردیف	شماره تبصره / بند / ماده دستورالعمل	متن تبصره / بند / ماده دستورالعمل	موانع و مشکلات حاصل از تبصره / بند / ماده دستورالعمل	پیشنهاد حذف / اضافه / تکمیل تبصره / بند / ماده دستورالعمل	دلایل توجیهی پیشنهاد
					زیرا در صورت ارتکاب خطا از سوی بازرس، صدمات بسیار به اشخاص وارد خواهد شد
۴	ماده ۲۶	نماینده استاندارد موظف است بنا به درخواست گمرک اجرایی از محموله‌های صادراتی فرآورده‌های نفتی و مشتق نفتی اظهاری موضوع ردیف‌های (۳) و (۴) جدول ماده (۱۸) در حضور صاحب کالا (نماینده قانونی وی) و نماینده گمرک، براساس رویه ابلاغی مربوطه، نمونه‌برداری کرده و نسبت به تنظیم صورتجلسه، الصاق پلمپ شماره‌دار به‌نمونه‌های آزمون و شاهد اقدام نماید. نماینده استاندارد سپس نمونه آزمون را با کدگذاری و بدون ذکر نام و مشخصات پرونده، به آزمایشگاه مجاز ارسال و نتیجه آزمون را همزمان به کارگروه تعیین ماهیت و گمرک ارسال می‌نماید تا در بررسی و اعلام نظر نهایی توسط کارگروه تعیین ماهیت مورد استفاده قرار گیرد. نمونه شاهد محموله جهت نگهداری به نماینده گمرک تحویل داده می‌شود.	<ul style="list-style-type: none"> مهم‌ترین مسئله در این خصوص وحدت رویه در استانداردسازی و تعیین ماهیت به‌ویژه در در رویه نمونه‌برداری در گمرکات اجرایی و روش‌های آزمون در آزمایشگاه‌های همکار استاندارد است. در خصوص این موارد در دستورالعمل توضیحی داده نشده و دستورالعمل‌های مرتبط نیز کارایی لازم را ندارند. 	<ul style="list-style-type: none"> اصلاح این ماده در دستورالعمل و تنظیم روش‌نامه مرتبط با نمونه‌برداری مناسب و کارا، با استفاده از نظرات بخش خصوصی و ذی‌نفعان اصلی (مانند اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران)، توصیه می‌گردد. 	رویه نمونه‌برداری، رکنی مهم در تعیین ماهیت بوده و لزوم تدوین روش‌نامه‌ی مناسب امر غیرقابل اجتناب است.
۵	تبصره ۵ ماده ۲۶	مهلت نگهداری نمونه‌های شاهد توسط گمرک، شش ماه پس از اعلام نتیجه قطعی کارگروه تعیین ماهیت بوده و چنانچه نتیجه اعلامی از سوی ذینفع مورد اعتراض قرار گیرد و یا پرونده نزد مرجع تعزیراتی یا قضایی در حال رسیدگی باشد، مهلت نگهداری نمونه منوط به ابلاغ رای قطعی مرجع یاد شده و یا وصول نتیجه قطعی رسیدگی به اعتراض واصله است. مرجع تشخیص قابل استفاده بودن یا نبودن نمونه شاهد ماهیت آن، کار گروه تعیین ماهیت است.	<ul style="list-style-type: none"> عدم وجود مدت زمانی مشخص جهت رسیدگی به پرونده از سوی کارگروه تعیین ماهیت. نگهداری نمونه شاهد منوط به رسیدگی به پرونده است ولی آسیب وارده به نمونه شاهد در نظر گرفته نشده است. هیچگونه دستورالعملی درخصوص نحوه نگهداری و نظارت بر نمونه‌های شاهد وجود نداشته و در صورت تخطی گمرک در نگهداری این نمونه‌ها، هیچ ضمانتی تعریف نشده است. 	<ul style="list-style-type: none"> تعیین سقف زمانی برای رسیدگی به پرونده از سوی کارگروه تعیین ماهیت (این موضوع در دستورالعمل‌های قبلی وجود داشته ولی از دستورالعمل کنونی حذف شده است). تدوین دستورالعمل نگهداری و نظارت بر نگهداری نمونه‌های شاهد و اعلام ضمانت در صورت تخطی گمرک در نگهداری از نمونه شاهد. 	<ul style="list-style-type: none"> به‌دلیل ماهیت سیال فرآورده‌های نفتی، بررسی هر یک از این پرونده‌ها نیازمند دقت بسیار است اما عدم تعیین بازه‌ی زمانی و سقف مهلت بررسی پرونده، آسیب‌های جبران‌ناپذیری به صادرکننده وارد می‌کند. زیرا تمامی قراردادهای منعقد شده میان فروشنده و خریدار، در صورت تخطی از زمان تحویل کالا، جبران خسارت را برعهده فروشنده می‌داند پس لازم است که تضمین گردد پرونده در یک مهلت مقرر بررسی خواهد گشت.

بررسی مواد / بندها / تبصره‌های دستورالعمل ماده ۴۵ به‌همراه پیشنهادهای اصلاحی

ردیف	شماره تبصره / بند / ماده دستورالعمل	متن تبصره / بند / ماده دستورالعمل	موانع و مشکلات حاصل از تبصره / بند / ماده دستورالعمل	پیشنهاد حذف / اضافه / تکمیل تبصره / بند / ماده دستورالعمل	دلایل توجیهی پیشنهاد
			<ul style="list-style-type: none"> • تناقض با ماده ۱۲۰ قانون مجازات اسلامی (مشهور به قاعده درا). 		<ul style="list-style-type: none"> • در صورت نیاز به استفاده از نمونه شاهد باید تضمین شود که این نمونه از حالت اولیه خود خارج نشده باشد.
۶	تبصره ۷ ماده ۲۶	محل نگهداری نمونه‌های موضوع این دستورالعمل، توسط گمرک و با همکاری استاندارد به گونه‌ای تعبیه خواهد شد که ماهیت نمونه در اثر تغییرات دما، جابه‌جایی و مرور زمان تغییر نکند.	<ul style="list-style-type: none"> • عدم تعیین تکلیف وضعیتی که نمونه تحت تاثیر دما و دیگر موارد تغییر خواص کند. 	<ul style="list-style-type: none"> • تدوین آیین‌نامه با در نظر گرفتن تضامین موردنیاز مرتبط با شرایط تغییر خواص مواد 	<ul style="list-style-type: none"> • در تجربه آمده است که نمونه‌ی شاهد را، بعد از گذشت دو سال، برای آزمایش درخواست داده‌اند و وزن نمونه شاهد به دلیل نگهداری نامناسب، نصف شده است
۷	ماده ۲۷	نمونه‌برداری و ارسال نمونه به آزمایشگاه حداکثر ظرف یک روز کاری، اعلام نظر آزمایشگاه انجام و بررسی و اعلام نظر نهایی کارگروه تعیین ماهیت پس از دریافت کلیه مستندات مربوطه حداکثر ظرف ۳۰ روز کاری صورت خواهد گرفت.	<ul style="list-style-type: none"> • در نظر نگرفتن آثار عدم اجرای زمانبندی • عدم تعیین مرجع رسیدگی به تخطی از بازه زمانی 	<ul style="list-style-type: none"> • تعیین نهاد نظارتی و دستورالعمل تخطی از بازه زمانی رسیدگی به پرونده‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> • در بسیاری از مواقع نمونه‌برداری، بررسی و اعلام نظر کارگروه تعیین ماهیت، بسیار بیشتر از زمان دستورالعمل طول خواهد کشید. این امر آثار زیانی به‌همراه داشته که از عهده شخص اظهارکننده خارج است. پس لازم نهادی برای پیگیری و تدوین دستورالعمل تخطی زمانی تعیین شود.
۸	تبصره ۱ ماده ۲۸	کارگروه تعیین ماهیت و کارگروه تجدید نظر تنها مرجع رسیدگی کارشناسی و اعلام نظر فنی در خصوص هر یک از بندهای موضوع ماده ۲۸ و ۳۱ این دستورالعمل است و صرفاً نظرات اعلامی آن کارگروه در مراجع رسیدگی‌کننده در خصوص فرآورده و مشتق نفتی مورد استناد خواهد بود.	<ul style="list-style-type: none"> • سلب صلاحیت از نظرات کارشناسان دادگستری • بالاتر قرار دادن مرجع اداری از قوه قضائیه 	<ul style="list-style-type: none"> • حذف واژگان «تنها» و «صرفاً» از دستورالعمل • استفاده از نظرات کارشناسان دادگستری در جایگاه مشورتی 	<ul style="list-style-type: none"> • درج واژگان «تنها» و «صرفاً» در تبصره ۱ ماده ۲۸ دستورالعمل [در خصوص صلاحیت‌های کارگروه تعیین ماهیت]؛ از منظر حقوقی دچار اشکالاتی است؛ زیرا استفاده از کارشناس رسمی نفت، گاز و پتروشیمی در دادگاه و اعلام نظر مشورتی جایز است و کارگروه در مقام یک مرجع اداری تشخیصی نمی‌تواند بالاتر از رأی قوه قضائیه قرار گیرد.
۹	تبصره ۲ ماده ۲۸	در راستای الکترونیکی (سامانه‌ای) کردن وظایف کارگروه تعیین ماهیت و در تطابق با مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی با همکاری کارگروه تعیین ماهیت نسبت به ایجاد سامانه تشخیص ماهیت طی ۴ ماه	<ul style="list-style-type: none"> • عدم راه‌اندازی سامانه مذکور تاکنون با گذشت قریب به ۱ سال از زمان ابلاغ دستورالعمل 	<ul style="list-style-type: none"> • راه‌اندازی سامانه مدنظر در این تبصره • تعیین نهاد رسیدگی و نظارت بر اجرای زمانبندی 	<ul style="list-style-type: none"> • تنها بخش هم‌راستا با روح مواد ۵ و ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، تبصره ۲ ماده ۲۸ است که آن هم به دلیل کندی

بررسی مواد / بندها / تبصره‌های دستورالعمل ماده ۴۵ به همراه پیشنهادهای اصلاحی

ردیف	شماره تبصره / بند / ماده دستورالعمل	متن تبصره / بند / ماده دستورالعمل	موانع و مشکلات حاصل از تبصره / بند / ماده دستورالعمل	پیشنهاد حذف / اضافه / تکمیل تبصره / بند / ماده دستورالعمل	دلایل توجیهی پیشنهاد
		به نحوی اقدام نماید که بررسی موارد «الف» تا «ت» این ماهد توسط سامانه مذکور انجام پذیرد. پس از استقرار سامانه، نتایج بررسی سامانه در هر مورد پس از تایید کارگروه به مرجع ذی ربط ارسال می‌شود. سامانه تشخیص ماهیت بر اساس نظرات کارشناسی کارگروه تعیین ماهیت و کارگروه تجدیدنظر هر شش ماه یکبار بروزرسانی می‌شود.	<ul style="list-style-type: none"> در نظر نگرفتن آثار عدم راهاندازی سامانه‌ی مدنظر تبصره عدم تعیین نهاد رسیدگی در صورت عدم راهاندازی سامانه مذکور 	<ul style="list-style-type: none"> تعیین تضامین اجرای و راهاندازی سامانه‌ی مدنظر 	دستگاه‌های ذی ربط اجرا نمی‌شود. تمام موضوع مواد ۵ و ۶ الکترونیکی کردن بوده و عدم اجرای آن کلیت دستور را زیر سوال می‌برد. پس لازم است که این سامانه هرچه سریع‌تر راهاندازی شده و نهادی جهت رسیدگی بر اجرای زمانبندی و ایجاد تضمین در صورت تخطی، تعیین شود
۱۰	بند «ت» در مواد ۳۱ و ۳۲	بند «ت» ماده ۳۱: نتیجه آزمون با اظهار صاحب کالا تطابق ندارد و فرآورده نفتی یارانه‌ای با منشاء غیر مجاز در آن وجود ندارد. بند «ت» ماده ۳۲: در صورتی که اعلام نظر کارگروه مطابق با بند «ت» باشد به میزان عدم تطابق، حسب مورد مقررات قاچاق اقدام خواهد شد.	<ul style="list-style-type: none"> ترکیب این دو بند در کل بلا موضوع است زیرا این نوع پرنده‌ها (عدم تطابق اظهار و نتیجه آزمون) حقوقی بوده و با ماهیت پرنده‌های قاچاق متفاوت است. عدم در نظر گرفتن خطای آزمایشگاه‌ها در آنالیز مواد. عدم تعیین ضریب خطای مجاز تغییر خواص مواد در صورت گذشت بیش از ۶ ماه از نمونه‌برداری 	<ul style="list-style-type: none"> در صورتی که اعلام نظر کارگروه مطابق بند «ت» باشد، لازم است کارگروه، فرمولاسیون مورد تأیید جهت کسر اسناد منشأ را اعلام و در غیر این صورت صرفاً مواد اولیه که در نتیجه آزمون مشاهده نمی‌شود را به همراه ماده یا مواد اولیه مشابه (از میان مواد اولیه موجود در فرمولاسیون اظهاری) جهت کسر اسناد به گمرک به منظور انعکاس به سامانه ثامن اعلام و همچنین ماهیت نمونه را مشخص می‌نماید تا مطابق قانون امور گمرکی و آیین‌نامه اجرایی آن در خصوص محموله اظهار شده تعیین تکلیف گردد 	<ul style="list-style-type: none"> پرونده‌های قاچاق در ماهیت و اصل با پرونده‌های عدم تطابق، متفاوت است. در پرونده‌های قاچاق، مواد یارانه‌ای (که قیمت یارانه‌ای دارند و در صورت سوءاستفاده، اخلال گسترده در عملکرد کشور دارند)، لازمی اطلاق نام قاچاق است و عدم تطابق اصلا در این امر نمی‌گنجد که بتوان آن را حسب مورد قاچاق، مجازات کرد.
۱۱	تبصره ۲ ماده ۳۱	نتایج اعلامی از سوی کارگروه تعیین ماهیت و کارگروه تجدیدنظر، با لحاظ ضریب خطای مجاز است که عیناً معیار اقدامات بعدی و رسیدگی گمرک و سایر مراجع خواهد بود. هیچ یک از مراجع دیگر مجاز به احتساب ضریب خطا مجاز نیستند.	<ul style="list-style-type: none"> سلب صلاحیت از کارشناسان دادگستری برای اعلام نظر تعیین صلاحیت تنها برای کارگروه تعیین ماهیت و تجدیدنظر بدون در نظر گرفتن مبنای این صلاحیت عدم بررسی آثار خطا در تعیین ماهیت مواد 	<ul style="list-style-type: none"> بهره‌گیری از نظرات کارشناسان دادگستری در جایگاه مشورتی 	<ul style="list-style-type: none"> هیچ مبنای مشخصی برای سلب صلاحیت از دیگر نهادها (مانند کارشناسان قوه قضائیه) وجود ندارد. از طرف دیگر آثار ارتکاب خطا در تعیین ماهیت بسیار مهلک بوده و حذف نظرات مشورتی، آسیب گسترده‌ای وارد می‌کند.

بررسی مواد / بندها / تبصره‌های دستورالعمل ماده ۴۵ به همراه پیشنهادهای اصلاحی

ردیف	شماره تبصره / بند / ماده دستورالعمل	متن تبصره / بند / ماده دستورالعمل	موانع و مشکلات حاصل از تبصره / بند / ماده دستورالعمل	پیشنهاد حذف / اضافه / تکمیل تبصره / بند / ماده دستورالعمل	دلایل توجیهی پیشنهاد
۱۲	ماده ۳۲	گمرک موظف است مطابق با اعلام نظر کارگروه تعیین ماهیت به موجب ماده ۳۱، مطابق با حالات زیر اقدام کند....	• عدم تعریف مدارک لازم	• اعلام قاچاق با ارائه مستندات تخلف در کارگروه تعیین ماهیت جهت پیگیری‌های بعدی به طور تمام‌وکمال در سامانه EPL بارگذاری شود.	• لازم است به‌طور شفاف اطلاعات، مدارک و اسناد مرتبط با تخلفات به اظهارکننده اعلام شود.
۱۳	ماده ۳۴	در صورت اعلام قاچاق و یا صدور حکم محکومیت برای صادرکننده، چنانچه صادرکننده خواهان صادرات قبل از اعلام نظر کارگروه تعیین ماهیت و کارگروه تجدید نظر باشد، گمرک موظف است در صادرات در جریان یا آتی مطابق موارد زیر اقدام کند.....	• عدم وجود مبنای حقوقی به‌هنگام تالیف این ماده • بسط دادن یک پرونده به کل شخصیت حقوقی صادرکننده	• بازنویسی این ماده و تنظیم دوباره شرایط و درصدهای موجود در آن با حضور نمایندگان بخش خصوصی و دیگر ذی‌نفعان.	• فارغ از اینکه در اطلاق نام قاچاق، ایرادات گسترده‌ای موجود است، بسط دادن یک پرونده عدم تطابق به کل شخصیت صادرکننده، امر بدون اساس است. زیرا موارد دیگری (مانند کالیبره نبودن وسایل مورد استفاده در آزمایشگاه، تغییر خواص نمونه برداشته شده و غیره) می‌تواند منجر به عدم تطابق گردد. عدم لحاظ این موضوع و یک‌ضرب قاچاقچی دانستن شخص تبعات بسیار خواهد داشت. پس لازم است که این ماده بازنویسی شود.
۱۴	تبصره ذیل ماده ۳۸	ماده ۳۸: کارگروه تجدید نظر پس از وصول اعتراض از سوی مرجع رسیدگی‌کننده نسبت به تشکیل جلسه و بررسی پرونده‌های موردنظر و در صورت نیاز آزمون تکمیلی یا مجدد (بنا به تشخیص کارگروه تجدیدنظر) اقدام و نظر قطعی را حداکثر طی ۱۵ روز کاری صادر و به گمرک و مرجع رسیدگی‌کننده ابلاغ نماید. تبصره: در صورت اعلام نیاز کارگروه به زمان بیشتر برای بررسی، مدت موردنیاز برای اعلام نظر به مرجع رسیدگی‌کننده اعلام می‌شود. مراجع رسیدگی‌کننده پس از وصول نظریه کارگروه اقدام به صدور رای خواهند کرد.	• عدم تعیین سقف زمان اضافی لازم برای اعلام نظر • عدم درنظر گرفتن آثار درخواست زمان اضافی و نامعلوم گذاشتن پرونده	• زمان لازم برای پاسخ کارگروه تجدیدنظر، حداکثر ۲ ماه تعویق تعریف شود.	• فرآیندهای مرتبط با اظهار کالا، نمونه‌برداری و تعیین ماهیت، خود بسیار زمان‌بر است و اکثراً یا سقف زمانی ندارد و یا تخطی از زمان تعیین شده دارد. با این اوصاف عدم تعیین سقف زمانی برای بررسی پرونده آن هم در کارگروه تجدید نظر، این مشکلات را دوچندان می‌کند. پس لازم است تا به‌جهت دوری از آثار سوء ناشی از تاخیر در رسیدگی به پرونده، سقف زمانی مشخصی تعیین گردد.

بررسی مواد / بندها / تبصره‌های دستورالعمل ماده ۴۵ به همراه پیشنهادهای اصلاحی

ردیف	شماره تبصره / بند / ماده دستورالعمل	متن تبصره / بند / ماده دستورالعمل	موانع و مشکلات حاصل از تبصره / بند / ماده دستورالعمل	پیشنهاد حذف / اضافه / تکمیل تبصره / بند / ماده دستورالعمل	دلایل توجیهی پیشنهاد
۱۵	ماده ۴۰	منشاءهای مجاز که مشمول فهرست موضوع تصویب‌نامه شماره ۸۶۹۷۵/ت/۵۶۹۷۲ مورخ ۱۳۹۸/۰۷/۱۱ هیئت وزیران نمی‌شوند، توسط کارگروهی در سطح کشوری متشکل از نمایندگان وزارت صمت، وزارت نفت و سازمان استاندارد با مسئولیت وزارت صمت و با اکثریت آراء، تعیین می‌شود. کارگروه مذکور وظایف زیر را به عهده دارد....	<ul style="list-style-type: none"> عدم اجازه به حضور نمایندگان بخش خصوصی که ذینفع اصلی این کارگروه هستند. 	<ul style="list-style-type: none"> وجود نمایندگان بخش خصوصی حسب مورد در کارگروه تعیین منشاءهای مجاز تصریح گردد. 	<ul style="list-style-type: none"> منشاء مجاز یکی از مهم‌ترین بخش‌های اظهارنامه بوده و لزوم حضور نماینده اتحادیه در جلسات مربوطه امری غیرقابل انکار است.
۱۶	ماده ۴۳	وزارت نفت موظف است با همکاری سایر دستگاه‌های عضو کارگروه تعیین ماهیت قواعد فنی و تشخیصی که منتج به نتایج موضوع ماده ۳۱ می‌شود را ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل تدوین و برای ابلاغ به ستاد اعلام نماید.	<ul style="list-style-type: none"> عدم تدوین روشن‌نامه مذکور عدم وجود نهاد رسیدگی به تدوین این روشن‌نامه 	<ul style="list-style-type: none"> روشن‌نامه جدید تعیین ماهیت بر مبنای تکامل روشن‌نامه تعیین ماهیت است و عدم ابلاغ آن کلیت کارکرد کارگروه و صلاحیت آن را زیر سوال می‌برد. هرچه سریع‌تر باید این روشن‌نامه تدوین شود. 	<ul style="list-style-type: none"> اصل ماجرا در همین روشن‌نامه تعیین ماهیت است و عدم ابلاغ آن کلیت کارکرد کارگروه و صلاحیت آن را زیر سوال می‌برد. هرچه سریع‌تر باید این روشن‌نامه تدوین شود.
۱۷	ماده ۴۶	در راستای هماهنگی فنی در خصوص موضوعات مربوط به این دستورالعمل از جمله رفع مشکلات و همچنین اختلاف دستگاه‌ها در پیاده‌سازی، استقرار و تبادل اطلاعات سامانه‌ها، کمیته‌ای با عضویت دستگاه‌های مرتبط در این دستورالعمل ذیل ستاد تشکیل خواهد شد. مسئولیت هر سامانه و اجرای مصوبات این کارگروه به عهد دستگاه مربوطه خواهد بود.	<ul style="list-style-type: none"> عدم تعریف جایگاه مشورتی برای اتحادیه‌صادرکنندگان فرآورده‌های نفت گاز و پتروشیمی ایران 	<ul style="list-style-type: none"> حضور نماینده این اتحادیه به‌عنوان تشکل اقتصادی ذی‌نفع در کمیته موضوع ماده (۴۶) دستورالعمل جهت اعلام نظرات فنی تخصصی مربوطه توصیه می‌گردد 	<ul style="list-style-type: none"> اعضاء اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران، به‌عنوان دومین تشکل صادراتی کشور، ذینفع هرگونه تصمیم گرفته شده بوده و لازم در این کمیته، نماینده‌ای برای اعلام نظر داشته باشد.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>